

Aleksanyan v. Rusya - 46468/06

Karar 22.12.2008 [II. Bölüm]

© Çeviren, Kadir Öztürk, Hukukçu, Adalet ve İnsan Hakları Savunucusu, Hukuk Çevirmeni, [@LegalCounsel_TR](#), 2024. Bu çeviriyi yayımlama izni, yalnızca Mahkeme'nin veri tabanı olan HUDOC'a konulması için verilmiştir.

© Translated by Kadir Öztürk, Legal Practitioner, Advocate for Justice & Human Rights, Legal Translator, [@LegalCounsel_TR](#), 2024. Permission to republish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Madde 3

Aşağılayıcı muamele

İnsanlık dışı muamele

HIV pozitif bir tutukluya tıbbi yardım sağlanmaması ve Devlet'in bununla bağlantılı olarak İç Tüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında tavsiye edilen ihtiyati tedbirlere riayet etmemesi: *ihlal*

Madde 34

Başvuru hakkının kullanılmasını engelleme

HIV pozitif bir tutukluya tıbbi yardım sağlanmaması ve Devlet'in bununla bağlantılı olarak İç Tüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında tavsiye edilen ihtiyati tedbirlere riayet etmemesi: *34. madde kapsamındaki yükümlülöklere uyulmaması*

Madde 46

Madde 46-2

Kararın icrası

Davalı Devlet'in, başvuruçunun tutukluluk halini sonlandırması gerekmektedir.

Olay ve İlgular: 2003-2004 yılları arasında vergi makamları, ödenmemiş kurumlar vergisi nedeniyle Yukos petrol şirketine dava açmıştır. Aynı zamanda, şirketin önde gelen yöneticilerinden birkaçına karşı büyük ölçekli dolandırıcılık ve zimmete para geçirme suçlamalarıyla ceza davası başlatıldı. Başvuruçusu, şirkete ve üst düzey yöneticiler Bay Khodorkovskiy ile Bay Lebedev'e hukuki hizmet sağlamıştır. Başvuruçusu, daha sonra Yukos'un başkan yardımcısı olarak atandı. Kısa bir süre sonra, iddiaya göre başvuruçusu, Genel Savcılık'tan bir müfettiş tarafından sorgulanmış ve "hapse girmeye" gönüllü olmadığı sürece şirketin işlerinden "uzak

durması" konusunda uyarılmıştır. 2006 yılı nisan ayında başvurucu hakkında adli kovuşturma başlatılmış, mülkü aranmış ve gözaltına alınmıştır. Başvurucu, birkaç kez sağlık durumunun kötü olduğunu gerekçe göstererek salıverilme talebinde bulunmuş, ancak talepleri reddedilmiştir. 2006 yılı eylül ayında, başvuruçunun HIV pozitif olduğu tespit edilmiştir. 2007 yılı eylül ayı itibariyle, başvuruçunun yüksek ateşi vardı, vücut ağırlığının %10'undan fazlasını kaybetmişti ve anemi hastası olmuştu. Tutuklandığı sırada zayıf olan görme yeteneği, neredeyse kör denecek kadar kötüleşmişti. Bir dizi başka hastalığı da sonradan baş göstermeye başladı: *diğerlerinin yanı sıra*, stomatit, nörolojik problemler, ensefalopati, karaciğer lezyonları ve lenf kanseri. Tıbbi muayenede durumunun dramatik bir şekilde kötüleştiği ortaya çıkmıştı. Başvuruçunun, Moskova Yardım Merkezi'nde yatarak muayene edilmesi ve tedavi görmesi önerildi. Davayı yürüten soruşturmacı, başvuruçunun hastalıklarının tutukevinde tedavi edilemeyeceğini belirtip mahkemeye başvurarak, başvuruçunun kefaletle serbest bırakılmasını talep etti. Mahkeme, konuyu ele alma yetkisinin bulunmadığına karar vererek soruşturmacının tutukluluk yerine kefalet gibi daha hafif bir kısıtlama tedbiri getirilmesi için mahkeme kararına ihtiyacı olmadığını kaydetti. Bununla birlikte, bu kararı aldıktan sonra, soruşturmacı başvuruçunun kefaletle serbest bırakılmasına izin vermeyi reddetmiş ve başvuruçunun özel bir tıp kurumuna nakledilip nakledilmeyeceğine karar verme konusunda yetkisiz olduğu sonucuna varmıştır. Başvuruçunun tutukluluğu, en son 2009 yılı ocak ayına kadar tekrar tekrar uzatılmıştır. Cezaevi hastanesi, başvuruçunun sağlığının kendisinin tutukevinde barındırılabilmesi için uygun olduğunu ve başvuruçunun ceza kovuşturmasına katılabileceğini doğrulamıştır. 27 Kasım 2007 tarihinde Mahkeme, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında bir ihtiyati tedbir bildirerek, Hükümet'i, başvuruçunun acilen AIDS ve eşlik eden hastalıkların tedavisinde uzman bir hastaneye yatırılarak tedavi görmesinin sağlanmasına ve tıbbi dosyasının bir suretini sunmaya davet etmiştir. 4 Aralık 2007 tarihinde Hükümet, Mahkeme'ye ihtiyati tedbirin "ek süre gerektirdiğinden" henüz uygulanmadığını bildirmiştir. 21 Aralık 2007 tarihinde Mahkeme, bir öncekinin (başvuruçunun uzman bir kuruma nakli) geçerliliğini teyit ederek Hükümet'e ek bir geçici tedbir bildirmiştir: Hükümet, *diğerlerinin yanı sıra*, başvuruçunun sağlık sorularının teşhis edilmesi ve buna yönelik bir tedavi sunulması amacıyla her iki tarafı da destekleyen doktorlardan oluşan bir tıp komisyonu tesis etmeye davet edilmiştir. 27 Aralık 2007 tarihinde Hükümet, başvuruçunun tutukevinin tıbbi tesisinde yeterli tıbbi tedaviyi alabileceğini ve karma bir sağlık komisyonu tarafından yapılan muayenenin Rus kanunlarına aykırı olduğunu belirtmiştir. Ancak bu konuda belirli bir kanuna atıfta bulunmamıştır. 2008 yılı şubat ayında, başvuruçunun davası, sağlık durumunun kötü olması nedeniyle ertelenmiştir. Başvurucu, polisler tarafından 24 saat korunduğu harici bir hematoloji hastanesine yerleştirildi; odasının pencereleri ise demir parmaklıklarla kapatılmıştı. Mahkeme kararını verdiğiğinde başvuruçucu hâlâ orada tutuluyordu.

Hukuk: Başvurucu, tutukluluk döneminde belirli türde temel tıbbi yardım aldığına itiraz etmemiştir. Ancak asıl mesele, HIV pozitif olduğu tespit edildikten sonra, başvuruçunun anti-retroviral ilaçlara erişimi olup olmadığı ve uzman bir hastaneye nakledilmesi gerekip gerekmediği de dahil olmak üzere, gördüğü tedaviydi.

Başvuruçunun görme duyusunun bozulması: Mahkeme, başvuruçunun görme yeteneğindeki bozulmanın yetkililere atfedilebilir olduğu veya Sözleşme'nin 3. maddesi açısından, görme yetersizliğinin tutukluluk hali ile bağdaşmadığı sonucuna varamamıştır.

Anti-retroviral ilaçlara erişim: Başvuruçunun tıbbi dosyasına ve Hükümet tarafından sunulan resmi raporlara göre, başvuruçucu birkaç kez "muayene", "enjeksiyon" ve "tedaviyi" reddetmiştir. Ancak, bu belgelerde başvuruçucuya ne tür

bir tedavi önerildiğini ve hangi muayenelerden geçmesi gerektiğini belirtmemiştir. Başvurucunun sağlık dosyası bu açılarından yeterince belirleyici değilse de Mahkeme çıkarımlarda bulunabilir. Büyük olasılıkla, başvuru cezaevi eczanesinden anti-retroviral ilaç temin edemiyordu. Sözleşmeli Devletlerin, kaynaklarının izin verdiği ölçüde tüm tıbbi bakımı sağlamakla yükümlü oldukları dikkate alındığında, Mahkeme, yetkililerin başvurucuya çok pahalı olan anti-retroviral ilaçları ücretsiz olarak temin etme yönünde koşulsuz bir yükümlülük altında olduğu kanaatinde değildir. Aslında başvuru, gerekli ilaçları akrabalarından temin edebiliyordu ve bu ilaçları temin etmenin kendisine veya yakınlarına aşırı bir mali yük getirdiğini iddia etmemiştir. Bu nedenle Mahkeme, hapisane eczanesinde bu tür ilaçların bulunmamasının, Sözleşmenin 3. maddesine aykırı olmadığını kabul etmeye hazırdır.

Özel tıbbi yardıma erişim: Hükümetin, başvuru seçtiği doktorlar da dahil olmak üzere karma bir sağlık komisyonu tarafından muayenesine izin vermeyi reddetmesi keyfiyet olmuştur. Bu nedenle Mahkeme, Devlet'in, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesinde belirtilen ihtiyati tedbiri uygulamayı reddetmesinden olumsuz sonuçlar çıkarmıştır. En geç 2007 yılı ekim ayının sonundan itibaren başvuru sağık durumu, AIDS tedavisinde uzman bir hastaneye naklini gerektirmiştir. Anti-retroviral tedavinin hapisane hastanesinde uygulandığına ve orada çalışan sağık personelinin bu tedaviyi uygulayabilmek için gerekli deneyime ve pratik becerilere sahip olduğuna dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle hapisane hastanesi bu amaçlar için uygun bir kurum değildir. Mahkeme, başvuru derhal özel bir tıp kurumuna nakledilmesinin önünde ciddi bir pratik engel bulunduğunu tespit etmemiştir. Dolayısıyla, Moskova AIDS Merkezi aynı şehirde bulunuyordu ve başvuru yatarak tedavi için kabul etmeye hazırdı. Başvuru, tedavi ile ilgili masrafların çoğunu üstlenebilmiştir. Varsa, o sırada başvuru yaratmış olabileceği güvenlik riskleri, karşılaştığı sağık risklerine kıyasla ihmal edilebilir düzeydeydi. Her halükârda, hapisane yetkilileri tarafından harici bir hastanede yapılan güvenlik düzenlemeleri çok karmaşık olmamıştır. Bu nedenle ulusal makamlar, başvuru sağığına en azından harici bir hastaneye nakledilene kadar yeterli özen göstermemiştir. Bu durum, başvuru onurunu zedelemiş ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelere varan, kaçınılmaz olarak hapis cezası ve maruz kaldığı hastalıklarla bağlantılı olanın ötesinde acılara neden olan özellikle şiddetli zorluklara yol açmıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliği ile).

Madde 34 – Mahkeme, Hükümet'e İç Tüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca iki ihtiyati tedbir kararı bildirmiştir. İlki – başvuru sağık durumu uzman bir tıp kurumuna nakli – 2007 yılı kasım ayında bildirilmiş ve daha sonra 2007 aralık ayında ve 2008 yılı ocak ayında doğrulanmıştır. Ancak, başvuru harici bir hastaneye nakledilmesi 2008 yılı şubat ayına kadar gerçekleşmemiştir. Bu hastanenin bir "uzman kurum" olarak kabul edilebileceği varsayılsa bile, Hükümetin iki aydan uzun bir süredir Mahkeme tarafından bildirilen ihtiyati tedbiri uygulamayı sürekli olarak reddettiği ve böylece başvuru sağığını ve hatta hayatını tehlikeye attığı açıktı. Bu koşullar altında, özellikle uygulanmasının nispeten kolay olduğu göz önüne alındığında, bu tedbirin uzun süredir uygulanmaması, yetkililerin Mahkeme ile iş birliği yapma konusundaki isteksizliğine atfedilebilir. İkinci tedbire ilişkin olarak, Rus makamları, başvuru sağık durumu kendi seçeceği doktorların da yer aldığı karma bir tıbbi komisyon tarafından muayene edilmesine izin vermemiştir. Mahkeme, Hükümet'in reddetme gerekçesini zaten tatmin edici bulmamıştır. Başvuru sağık durumu ciddi şekilde hasta olduğu ve tutuklu olduğu ve bu nedenle gerekli tüm bilgileri tek başına toplayamadığı göz önünde bulundurulduğunda, yetkililerin bu tür bir tutumu, mevcut koşullar altında, başvuru Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca başvurusunu sürdürmesini engelleme girişimi anlamına gelmektedir. Özetle, Rus Hükümeti, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. Maddesi'nde

belirtilen ihtiyati tedbirlere uymayarak, Sözleşme'nin 34. maddesi kapsamındaki taahhütlerini yerine getirmemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliği ile).

Mahkeme ayrıca Sözleşme'nin 5 § 3 ve 8. maddelerinin de ihlal edildiğini tespit etmiştir. Daha fazla bilgi için bakınız, Basın Bülteni no. 934.

41. ve 46. maddeler – Mahkeme, Sözleşme ihlallerine ilişkin bulgularını göz önünde bulundurarak ve özellikle başvurucunun hastalıklarının ciddiyeti göz önüne alındığında, başvurucunun tutukluluğunun devam etmesinin kabul edilemez olduğu kanaatine varmıştır. Mahkeme, buna göre, Sözleşmenin 46. maddesi kapsamındaki yasal yükümlülüğünü yerine getirmek adına, Rus Hükümeti'nin başvurucunun tutukluluk halini diğer makul ve daha az katı kısıtlama önlemleriyle veya Rus yasalarının öngördüğü bu tür önlemlerin bir bileşimi ile değiştirme yükümlülüğü altında olduğu sonucuna varmıştır.

(Ayrıca, 85 No.lu Bilgi Notu'nda yer alan *Khodorkovskiy v. Rusya* (N° 5829/04) kararına ve 99 No.lu Bilgi Notu'nda yer alan *Paladi v. Moldova* (N° 39806/05) kararınıza bakınız; ikincisi Büyük Daireye sevk edilmiştir).

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanan bu özet Mahkeme'yi bağlamaz.

[Mahkeme İçtihadı Bilgi Notları](#) için tıklayınız